

To 21.9.2023 Carelia-sali

Kohtalo

Ville Rusanen
baritoni

Jukka Untamala
kapellimestari

JOENSUUN
KAUPUNGIN-
ORKESTERI

joensuunkaupunginorkesteri.fi

OHJELMA

Andrea Tarrodi

Lucioles

Gustav Mahler

Vaeltavan kisällin lauluja

(sov. Michel Galante)

Wenn mein Schatz Hochzeit macht

Ging heute morgen übers Feld

Ich hab ein glühend Mässer

Die zwei blauen Augen

Väliaika 20 min

Ludwig van Beethoven

Sinfonia nro 5 c-molli op 67, ”Kohtalo”

Allegro con brio

Andante con moto

Allegro -

Allegro - Presto

Konsertin kesto on noin 1 h 45 min,
sisältäen väliajan.

ESIINTYJÄT

Jukka Untamala, kapellimestari

Jukka Untamala kuuluu

musiikkielämämme mielenkiintoisten
moniottelijoiden joukkoon ja
on tunnettu kapellimestarina,
kamarimuusikkona, viulistina, sekä
konserttisarjojen ja festivaalien
innovatiivisena suunnittelijana. Hän

on syksystä 2020 toiminut Lohjan
kaupunginorkesterin taiteellisena
johtajana sekä on myös Kamus-
kvartetin alkuperäisjäsen ja yhdessä
kvartetin jäsenen kanssa merkittävän
kamaritaidefestivaalin, Meidän
Festivaalin taiteellinen johtaja.
Viimeisimpänä on seurannut kiinnitys
uuden, 2022 suurella menestyksellä
aloittaneen kansainvälisen
kamarimusiikkisarjan Helsinki
Seriös:in yhdeksi taiteellisista johtajista.

Kapellimestarina hän on
vuoden 2016 debyyttinsä jälkeen
johtanut kiitettävä konsertteja ja
suurproduktioita useiden Suomen
kaupunginorkesterien, kuten mm.
Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja
Joensuun kaupunginorkestereiden,
sekä Keski-Pohjanmaan
kamariorkesterin vierailijana.
Solistina hän on toiminut viimeksi
mainitun lisäksi mm. Lappeenrannan
ja Joensuun kaupunginorkestereiden
kanssa ja ehtinyt toimia
konserttimestarina ja äänenjohtajana
useissa maamme huippuorkestereista.
Untamala tunnetaan myös
aktiivisena kamarimuusikkona ja hän
onkin vierailut lähes kaikilla Suomen
suurimmista festivaaleista ja esiintyy
säännöllisesti eri puolilla Eurooppaa.
Kamus-kvartetin kanssa hän on

voittanut useita kilpailupalkintoja, mm. Kuhmon kansainvälisissä kamarimusiikkikilpailuissa, sekä tunnustuksia, kuten vuoden 2018 parhaan levyn EMMA-palkinnon ja YLE:n vuoden levy -palkinnon vuonna 2016. Laajat opintonsa hän on käynyt viulistina Sibelius-Akatemiassa, kamarimuusikkona klassismin esityskäytäntöihin painottuneessa Euroopan Kamarimusiikkiakatemiassa, sekä kapellimestarina **Jorma Panulan** johdolla.

Ville Rusanen, baritoni

Baritoni **Ville Rusanen** on yksi tunnetuimmista suomalaista oopperalaulajista. Rusanen monipuolinen äänenkäyttö ja ilmeikäs esiintyminen ovat vieneet hänet useiden merkittävien oopperatalojen lavoilta niin Suomessa kuin ulkomailla. Hän on vierailut myös monien orkestereiden solistina ympäri maailmaa. Suomen Kansallisoopperassa Rusanen on vierailut aktiivisesti. Hänen viimeaikaisiin rooleihinsa ovat kuuluneet muun muassa **Claude Debussyn** *Pelléas ja Mélisanden* Pelléas, **Benjamin Brittenin** Billy Budd ja **Jaakko Kuusiston** Jää-

oopperan Petter Kummel. **Andrew Lloyd Webberin** suurmenestyksessä *Oopperan kummitus* Rusanen on laulanut nimiroolia. Savonlinnan Oopperajuhlilla Rusanen on nähty muun muassa **Sallisen** *Kullervo*-oopperan nimiroolissa ja kesällä 2023 hän lauloi jälleen **Rossinin** *Sevillan parturin* nimiroolin.

Ville Rusanen on menestynyt myös kansainvälisillä oopperalavoilla. Hänet on nähty muun muassa Milanon La Scalassa, Lyonin oopperassa Ranskassa, Netherlands Operassa Amsterdammassa, Scottish Operassa ja Hollannissa Nationale Reisoperassa. Vuonna 2021 Rusanen teki debyyttinsä Luxemburgin oopperassa laulaen Harlekiinin roolin **Richard Straussin** oopperassa *Ariadne auf Naxos*.

Ulkomaisilla konserttilavoilla Rusanen on laulanut muun muassa Australiassa Sydney Philharmonian solistina, Lontoossa BBC Proms -festivaaleilla, Chicagon Grant Park Music festivaaleilla, Ranskassa Orchestre National Bordeaux 'n solistina, Belgiassa Orchestre Philharmonique de Liègen solistina, Tokiossa NHK Symphony Orchestran solistina, Bergenin filharmonian solistina ja Zürichissä Tonhalle Orchester Zürichin solistina. Hän

on vierailut myös useimpien suomalaisten orkestereiden solistina.

Ville Rusanen on valmistunut Sibelius-Akatemiasta musiikin maisteriksi. Hänen laulunopettajinaan ovat toimineet **Pertti Rusanen**, **Jorma Hynninen** ja **Päivi Nisula**. Rusanen on Lappeenrannan laulukilpailujen miesten sarjan voittaja 2004 sekä Savonlinnan Oopperajuhlien vuoden 2014 taiteilija.

Vuonna 2020 häneltä ilmestyi ensimmäinen soololevy *Polkuja – lauluja suomalaisesta luonnosta* yhdessä pianisti **Pami Karvosen** kanssa. Viime jouluna Rusanen, Karvonen sekä trumpettisti **Jukka Eskola** julkaisivat digitaalisesti *Mä kanssa enkelten* -joulualbumin. Vuonna 2023 Rusanen on vierailut mm. Tokiossa Japanin filharmonikkojen solistina ja laulanut *Billy Budd* -oopperan nimiroolin George Enescu -festivaaleilla Romaniassa.

TEOSSEITTELYT

Andrea Tarrodi: Lucioles

Tukholmassa syntynyt ja kuninkaallisessa musiikkikorkeakouluissa sävellystä opiskellut **Andrea Tarrodi** (s. 1981) kuuluu Ruotsin nuoriin menestyssäveltäjiin. Hän on myös

hyvä esimerkki pohjoismaissa kasvavasta ja kukoistavasta naissäveltäjien joukosta.

Tarrodin opettajia ovat olleet mm. **Jan Sandström**, **Pär Lindgren**, **Fabio Cifariello-Ciardi**, **Jesper Nordin** ja **Marie Samuelsson**. Loppuutukinnon Tarrodi on suorittanut vuonna 2009 ja konserttikaudella 2011–12 hän toimi Ruotsin radion (P2) sekä 2013–14 Ruotsin radion nimikkosäveltäjänä. Tarrodin tyyliä on luonnehdittu postmoderniksi, mutta siitä löytyy myös modernistisia ja impressionistisia piirteitä.

Tarrodin *Lucioles* (2012) on noin kymmenminuuttinen orkesteriteos, jonka on innoittanut japanilainen tulikärpäsiä kuvaava haikurunon: ”Vid näckrosbladen / lägger eldflugorna till. / Sjön lyser inatt” (”Liljan lehtiin asettuvat tulikärpäset, järvi loistaa yössä”). Tarrodi on usein käsitellyt musiikissaan värejä ja valoja ja tässäkin tapauksessa orkesterisoittimista ja erilaisista soittotavoista syntyy parveilevien sävelmotiivien kimmeltävä fresko. Teos on yhtä aikaa eloisa, ilmava ja rauhaista, mutta kohoaa komeasti siivilleen ennen kuin vetäytyy lopussa takaisin renolliseen hiljaisuuteen.

Gustav Mahler: Lieder eines fahrenden Gesellen (sov. Michel Galante)

”Hän meni viereiseen huoneeseen ja seisoi hiljaa ikkunan ääressä, ja kun hän tuli takaisin itkien hiljaa, nimetön suru asettui välillemme kuin ikuinen muuri, ja saatoin ainoastaan puristaa hänen kättään ja poistua. Kun astuin ovesta ulos, kellot soivat ja tornista kantautui juhlallinen koraali... Ja nyt varsinaiseen toimintaani. Olen säveltänyt laulusarjan ja omistanut sen hänelle. Hän ei ole vielä nähnyt sitä. Mitä sellaista ne voisivat kertoa, jota hän ei jo tietäisi?”

”Hän” **Gustav Mahlerin** (1860–1911) kirjeessä oli **Johanna Richter**, kasselilainen laulajatar, jonka kanssa Mahler seurusteli työskennellessään kaupungissa kapellimestarina 1883–85. Laulusarja puolestaan oli *Lieder eines fahrenden Gesellen* (1884–85), ”*Vaeltavan kisällin lauluja*”, säveltäjän omiin runoihin.

Säveltäjän kirjoittamien runojen folkloristinen tyyli oli tuttu **Mahlerin** säveltämistä **Arnimin** ja **Brethanon Pojan ihmatorvi** -runoista (*Des Knaben Wunderhorn*). Myös musiikissa on kansanlaulumainen sävy, mutta tavoitteena on ollut enemmänkin välittömyys ja yksinkertaisuus kuin minkään lajin kansankuvaus.

Mahler on *Eines fahrendes Gesellen* -liedeissään käyttänyt suurta orkesteria enemmän selkeyden ja yksityiskohtien kuin voiman hyväksi. Kamariorkesterille laulut sovitti ensiksi **Arnold Schönberg**, mutta tässä se kuullaan nykymusiikkiin erikoistuneen säveltäjäkapellimestari **Michel Galanten** sovituksena kamariorkesterille ja keskiäänelle. Hän on omistanut versionsa mezzosopraano **Frederica von Stadelle**.

Vaeltaminen oli romantikkojen olomuoto ja tema Schubertin lauluista lähjien. Mahlerin lauluissa vaeltavat myös sävellajit: jokainen sarjan lauluista päättyy eri sävellajissa kuin missä se on alkanut. Ensimmäisen laulun sävy on slaavilainen ja niin on aihekin, hyläytyksi tulleen valitus. Wenn mein Schatz Hochzeit macht (”Kun rakkaallani on häät”) alkaa apean katkerana, mutta kääntyy toisessa säikeistössä lohdullisten luontokuvien puoleen: soittimissa livertävät linnut ja musiikki kohoa duuriin. Viimeinen säikeistö kehottaa lintuja olemaan laulamatta ja kukkia kukkimatta, ja vaeltava kisälli antautuu jälleen murheelleen.

Toisessa laulussa, Ging heut’ Morgen über’s Feld (”Kuljin tänä aamuna yli niittyjen”, D-duurista Fis-duuriin), laulajakisälli marssii keväisessä

luonnossa ja onnelliset tunteet heräävät samaan tahtiin kellokukkien ja auringonsäteiden kanssa. Soitinyhtyeestä tulvii aamun värejä ja laulajan optimismia taittaa ainoastaan viimeinen säepari: Nun fängt auch mein Glück wohl an?
– ”Kukkiiko vihdoin myös onneni? Ei, ei. Hyvin tiedän, ettei koskaan kuki se uudestaan.”

Kolmas laulu iskee idylliseen tunnelmaan kirjaimellisesti kuin veitsi. Poissa on passiivinen kaiho ja tunteiden sublimointi luontokuvien kautta: Ich hab' ein glühend Messer – ”Minussa hehkuvan kuuma veitsi, veitsi rinnassani” (d-mollista e-molliin). Polttava rakkaus raastaa laulajaa ja terävät, vaskiset soinnit sivalsivat.

Taivasnäky rakastetun silmistä saa hetkeksi tremolojouset säteilelemään ja puhaltimet kutsumaan pehmeästi, mutta riivatun tuska yltyy fortissimo-purkaukseksi suistuakseen kalmaiseksi sekasorroksi, jonka läpi rakastetun hopeinen nauru kaikuu viiltävänä muistona.

Viimeisessä laulussa kisälli on jälleen tien päällä, nyt surumarssin tahtiin. Armaan kaksi sinistä silmää, Die zwei blauen Augen von meinem Schatz, seuraavat kulkijaa viimeiselle

matkalle e-mollista f-molliin. Musiikin lempeä kromatiikka johdattaa vaeltajan varjoisan lehmuspuun alle, jonka putoavat kukat hautaavat onnettoman rakastuneen uneen ja unohdukseen.

Ludwig van Beethoven: Sinfonia nro 5 c-molli op. 67

Pian neljännen sinfoniansa ensiesityksen jälkeen **Ludwig van Beethoven** (1770–1827) sai uuden tilauksen kreivi **Oppersdorffilta** ja ryhtyi säveltämään viidettä, jonka varhaisimmat luonnokset ovat jo vuodelta 1802.

Viides sinfonia op. 67 on usein mielletty henkilökohtaiseksi dokumentiksi ja impulsiivisen luovuuden ilmentymäksi. Teoksessa on kuultu erilaisia sanomia tai viitteitä säveltäjän elämään, kuurouteen, rakkauhuoliin, vapausaateeseen tai yleiseen romanttiseen kohtalon johdatukseen. Jälkimmäiseen liittyvä sihteeri **Anton Schindlerin** välittämä säveltäjän lausahdus kuuluisasta avausrepliikistä: ”Se on kuin kohtalo kolkuttaisi ovea”.

C-molli-sinfonialla on juuret **Haydnin** klassismissa, erityisesti *sinfoniassa nro 95*, mutta romantikoille siitä tuli uuden ajan alkusoitto. Näin kirjailija.

E.T.A. Hoffman vuonna 1810: ”Ei voisi olla yksinkertaisempaa ajatusta, kuin se jolle mestari on rakentanut koko ensimmäisen Allegron, ja kuuliija voi ihastella miten hän on johtanut vähäisimmätkin sivuteemat ja siirtymäjaksot tuon pääteeman rytmisestä hahmosta, niin että kaikki palvelee yhä kasvavalla voimalla koko osan tarkoitusta, johon pääteema alussa vain viittaa.”

Hoffman noteeraa teoksen klassistisen rakenteen, mutta korostaa uutta henkisyttä: ”Beethoven on säilyttänyt tässä sinfoniassa osien tavanomaisen järjestyksen; niiden kehitys on täynnä mielikuvitusta, kokonaisvaikutelman muistuttaessa ihmeellistä fantasiaa. Mutta vastaanottavaisen kuulijan

valtaa tuo yksi muuttumaton tunne, sanoinkuvaamattoman odotuksen syvä ja sisäistynyt tunne, joka hallitsee järkähtämättä viimeiseen sointuun asti.”

Hector Berliozin luonnehdinnoissa 1830-luvulla sinfonian ”kohtalo” henkilöityy yhä läheisemmin säveltäjän sanakarimytologiaan: ”Beethoven kehittää siinä sisäisimpiä ajatuksiaan. Salaiset surut, horjumaton ankaruus ja unelmat yhdistyneenä synkkiin yöllisiin näkyihin, alistuneisuuteen ja intohimon purkauksiin – kaikki nämä ovat muovanneet hänelle sinfonian aiheen.”

Teosesittelyt: **Antti Häyrynen**

Orkesteri omaksi -tilaisuudet syksyllä 2023 Joensuun pääkirjastolla

ke 27.9. klo 17.30	Marjo Riihimäki, musiikkiosaston Vinttiklubi
ke 4.10. klo 17.30	Antti Tikkanen, musiikkiosaston Vinttiklubi
ke 11.10. klo 17.00	Antti Häyrynen, Joensuun kaupunginorkesteri
70 vuotta -luento, Muikku-sali
ke 1.11. klo 17.30	Minna Pensola, musiikkiosaston Vinttiklubi

Konsertissa tällä viikolla soittavat:

I VIULU

Mariko Matsumoto | konserttimestari
Klaus-Peter Haav | vuorotteleva konserttimestari
Miina Järvi | 1. viulun äänenjohtaja
Heli Untamala
Konstancja Smolorz
Kseniya Trusava

II VIULU

Ilona Piirainen | äänenjohtaja
Eliina Jalas | varaäänentohtaja
Grażyna Wendland-Górzyńska
Alina Hiltunen
Paweł Domański

ALTOVIULU

Sławomir Górzyński | äänenjohtaja
Boris Popov | varaäänentohtaja
Ulla-Riikka Karvinen
Katri Hänninen

SELLO

Akito Goto | soolosellisti
Piotr Sobczak | äänenjohtaja
Konstantin Mishukov | varaäänentohtaja
Claire Lacey

KONTRABASSO

Joel Madetoja | äänenjohtaja
Kari Räsänen | varaäänentohtaja

LYÖMÄSOITTIMET

Hannu Porkka | äänenjohtaja

HUILU

Alexander Viázovtsev | äänenjohtaja
Sara Antikainen | varaäänentohtaja
Jonathan Kadosh | piccolo

OBOE

Jonna Staas | äänenjohtaja
Gabriela Dogaru | varaäänentohtaja

KLARINETTI

Petri Vallius | äänenjohtaja
Julia Rima | varaäänentohtaja

FAGOTTI

Ecem Baltaci | äänenjohtaja
Ananta Diaz | varaäänentohtaja
Dora Migroczi | kontrafagotti

KÄYRÄTORVI

Lauri Purhonen | äänenjohtaja
Hannu Korkalainen | varaäänentohtaja

TRUMPETTI

Kyösti Varis | äänenjohtaja
Matti Raijas | varaäänentohtaja

PASUUNA

Sinikka Taalikainen | äänenjohtaja
Kari Tiussa | varaäänentohtaja

TUUBA

Ari Varpula | äänenjohtaja

PIANO

Olli Mikkonen | äänenjohtaja